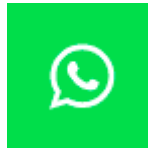

اوتیسم؛ دنیای ناشناخته در خود ماندگی

اوتیست‌ها با علایم مناسبات اجتماعی و عاطفی و ارسال این علائم به دیگران مشکل دارند. تعامل، برقراری ارتباط و مهارت استفاده از زبان گفت‌وگو برای آنها دشوار است. به بیان ساده، اوتیست‌ها توان «هم‌رنگ جماعت شدن» را ندارند.

© Fotolia/pholidito

استفان ویلتشیر، شهروند آمریکایی را سوار هواپیما کردند و نیویورک را برای ۲۰ دقیقه از فراز آسمان به او نشان دادند. او پس

از فرود، همه چیزهایی را که دیده بود، با جزییات دقیق به صورت نقشه روی کاغذ کشید. او یک نابغه اوتیستیک است و نقاشی ابزار ارتباطی‌اش با جهان پیرامون. اوتیسم استفان در سه سالگی تشخیص داده شد و آموزش در مدرسه‌ای ویژه، استعداد و حافظه تصویری شگفت‌انگیز او را آشکار ساخت. شمار اوتیست‌هایی چون او با ویژگی‌های نبوغ‌آمیز کم نیستند.

سازمان ملل از سال ۲۰۰۸، دوم آوریل را روز جهانی اوتیسم نامیده است. هدف این نام‌گذاری، آگاه‌سازی افکار عمومی در باره جلوه‌ها و نمودهای این اختلال و مقابله با هر نوع تبعیض و عدم مدارا با نیازها و حقوق مبتلایان به اوتیسم است.

اوتیسم چیست؟

اوتیسم اختلال پیچیده و چندوجهی رشد و شکل‌گیری سیستم عصبی است. اختلالی که پردازش اطلاعات و ادراک را مختل می‌کند و بر شکل‌گیری تعامل اجتماعی، ارتباط‌گیری و مجموعه رفتارهای انسانی اثر می‌گذارد. علایم «اوتیسم دوران آغازین کودکی» که تا پیش از سه‌سالگی آشکار می‌شوند در سه عرصه به وضوح قابل مشاهده‌اند:

- مناسبات اجتماعی با اطرافیان
- نوع برقراری ارتباط
- تکرار دایمی رفتارهای کلیشه‌ای و ماشینی

تشخیص «اوتیسم»

در آخرین طبقه‌بندی بین‌المللی اختلالات و مشکلات تندرستی سازمان بهداشت جهانی، بین «اوتیسم دوران آغازین کودکی»، «سندرم آسپرگر» و «اوتیسم غیرمعمول» تفاوت گذاشته می‌شود.

تشخیص تفاوت در عمل اما بیش از پیش مشکل شده، زیرا به طور فزاینده‌ای شکل‌های خفیف علائم اختلال‌های مختلف در افراد قابل تشخیص است و نمی‌توان دقیقاً بر اساس دسته‌بندی فوق تقسیم‌بندی کرد. به همین دلیل امروز بیشتر از عنوان عام «اختلال‌های طیف اوتیسم» استفاده می‌شود که همه اختلالات را در بر دارد.

سندرم اسپرگر

سندرم اسپرگر در درجه اول با دیگر طیف اختلالات اوتیسم در این امر تفاوت دارد که در آن تاخیر یا عقب‌ماندگی رشد در یادگیری زبان یا ادراک وجود ندارد. اغلب انسان‌های دارای سندرم اسپرگر از هوش عمومی معمولی و در بخش‌هایی حتی از هوش بسیار بالایی برخوردارند. متقابلاً در آن‌ها اختلال‌هایی در زمینه رشد «روان-حرکتی» (اصطلاح علوم پرورشی: ویژگی‌های روان مانند احساسات، تمرکز و ساختار شخصیتی بر حرکت انسان اثر می‌گذارند) و برهم‌کنشی اجتماعی (ارتباط متقابل با فردی دیگر) مشاهده می‌شود. در این افراد هم‌چنین ویژگی‌هایی در زمینه ادراک و پردازش محرک‌های پیرامون و حسی به وفور یافت می‌شود.

دیدن، شنیدن، حس کردن

در افراد واجد سندرم اسپرگر، دیدن، شنیدن و حس کردن متفاوت از دیگران است. مثلاً پیاده روی فرد مبتلا به سندرم یادشده می‌تواند مصداق این ضرب‌المثل معروف باشد: «مشاهده برگ درختان و ندیدن جنگل»

پیاده‌روی در این فرد، ایجاد حسی عام از زیبایی‌های طبیعی نیست، بلکه او به عنوان مثال ۵۰۰ درخت، ۱۲ پشه، ۲۰ تار عنکبوت، ۷۵ قارچ، ۱۱ پروانه، ۲۲ پرنده و... می‌بیند. به همه این موارد باید تقسیم‌بندی به گونه‌ها، شکل‌ها و رنگ‌های مختلف را هم اضافه کرد.

در مورد شنیدن هم، اوتیست‌ها وضعیتی متفاوت از دیگران دارند. به عنوان مثال صدای ضعیف جارو یا همزن برقی که برای دیگران صدایی پس‌زمینه است، می‌تواند برای یک اوتیست ده برابر قوی‌تر از صدای فردی باشد که با او گفتگو می‌کند. بنابراین آن‌ها بعضی از کلمات را نمی‌شنوند و این خودش می‌تواند بر مناسبات انسانی اوتیست‌ها اثر بگذارد.

حس لامسه اوتیست‌ها هم می‌تواند متفاوت باشد، به عنوان مثال برس‌زدن یا شانه‌کردن سر یک کودک اوتیست می‌تواند برای او بسیار آزاردهنده باشد، چرا که او تکتک سوزن‌های برس یا دنده‌های شانه را حس می‌کند. این موضوع در مورد حمام کردن هم صادق است. پوست آن‌ها تمامی قطره‌های آب را جداگانه حس می‌کند و حسی دردناک به جای بگذارد.

ویژگی‌های برخورد و ارتباط با اطرافیان

اوتیست‌ها در ارزیابی علایم و نشانه‌های مناسبات اجتماعی و عاطفی و انتقال چنین علایمی به اطرافیان مشکل دارند. آن‌ها به احساسات دیگران به ندرت واکنش مناسبی نشان می‌دهند و در موقعیت‌های اجتماعی به سختی سازگاری رفتاری دارند. یک مورد

دیگر، محدودیت جدی در تقلید رفتار نزد آنهاست. این امر در شکل‌گیری بازی‌های اجتماعی و رعایت قواعد آن اختلال ایجاد می‌کند. به زبان ساده، اوتیست‌ها توان «هم‌رنگ جماعت‌شدن» را ندارند.

برقرار کردن ارتباط و مهارت استفاده از زبان برای ایجاد مناسبات نیز برای آنها دشوار است. به همین خاطر توانایی گفت‌وگوی متقابل، شکل بیان منعطف و آهنگ گفتار در آنها به سختی شکل می‌گیرد. این حالت شامل زبان بدن و اشارات و حرکات هم می‌شود که در بیان منظور و مناسبات گفتاری نقشی بس مهم دارد.

مختصات رفتاری

نزد اوتیست‌ها تکرار اشکال رفتاری کلیشه‌ای و ماشینی و فعالیت‌های فاقد تنوع به کرات دیده می‌شود. وظایف روزانه به شکلی جدی و خودکار، غیرقابل انعطاف و به روال تعیین شده انجام می‌شوند. کودکان اوتیست، به انجام روال مشخص یک کار و طبق مناسکی ظاهراً بی‌معنی اصرار می‌کنند.

امکان دارد که آن‌ها دائماً خود را مشغول به انجام و تکرار یک کار کنند. کلیشه‌های حرکتی مانند تاب خوردن (جلو و عقب بردن بالاتنه)، تکان دادن متوالی یک شیئی یا چرخیدن به دور چیزی را می‌توان به وفور نزد اوتیست‌ها مشاهده کرد. آنها همچنین علاقمندی ویژه‌ای به جنبه خاصی از اشیاء نشان می‌دهند؛ مثلاً این که چه بویی می‌دهند یا این که لمس آن‌ها چه حسی ایجاد می‌کند. برای اوتیست‌ها، تغییر در فرایندهای رفتاری یا در جزئیات محدوده شخصی (مانند تغییرات در دکوراسیون خانه یا پوشاک) می‌تواند با واکنش‌های شدید همراه باشد.

اختلالات و مشکلات جانبی

در کنار خصوصیات مرتبط با تعامل اجتماعی، اوتیست‌ها مشکلات بزرگی در ارتباط با پردازش محرک‌های حسی و محیط اطرافشان دارند. مثلاً در محیطی که همه هم‌زمان و بلند گفتگو می‌کنند، در جشنی که موزیک به همراه نورهای متفاوت مترنم است و یا روبرو شدن با غذاهایی که رنگ‌ها و مزه‌های مختلف دارند، آنها را در وضعیت "سیلاب محرک‌ها" قرار می‌دهد. به عبارت دیگر، محرک‌های صوتی، تصویری، بویایی، چشایی و لمسی که به طور هم‌زمان وجود داشته باشند (Sensory Overload)، آنها را شدیداً آزار می‌دهد و تحریک می‌کند.

اوتیست‌ها به میزان زیادی نیز مستعد ابتلاء به انواع ترس، اختلال اضطرابی (فوبیا)، اختلال در تغذیه یا خواب و رفتارهای چالش‌برانگیز مانند فوران خشم و آسیب‌رساندن به خود یا دیگران هستند. در اغلب اوتیست‌ها ویژگی‌هایی مانند خودانگیزگی (تصمیم‌ناگهانی برای انجام کاری)، ابتکار و خلاقیت دیده نمی‌شود. برای آنها تصمیم‌گیری نیز مشکل است.

تشخیص و چشم‌انداز

ویژگی‌های اختلالات اوتیستیک با افزایش سن تغییر می‌کنند. در سنین بزرگسالی در صورتی که شرایط اجتماعی، مرادات و علاقمندی‌ها دستخوش تغییرات جدی نشوند، این اختلال‌ها باقی خواهند ماند. همین‌طور ترکیب این اختلال‌ها و شدت و حدت آنها در افراد مختلف متفاوت است. غالباً می‌توان از شدت اختلال‌های ناشی از اوتیسم کاست و یا با روش‌های جایگزین عوارض آن را محدود کرد، اما برطرف کردن آن ممکن نیست.

اغلب انسان‌های اوتیست به دلیل جامع‌بودن اختلال‌ها، برای همه عمر وابسته به کمک و حمایت هستند و البته میزان این امر می‌تواند

کاملاً متفاوت باشد. هر چند اوتیسم ارتباطی با میزان هوشمندی ندارد اما احتمال هوش نازل در میان این افراد بیش‌تر از حد معمول است.

آمارها و داده‌ها

آمار دقیقی از تعداد افراد دارای اختلالات اوتیسم با تفکیک پراکندگی در تک‌تک کشورهای جهان موجود نیست اما داده‌های مبتنی بر تحقیقات در کشورهای اروپایی، کانادا و ایالات متحده آمریکا به شرح زیر دسته‌بندی شده‌اند:

تمامی طیف اختلال‌ها اوتیسم: ۶ تا ۷ در هر ۱۰۰۰ نفر

اوتیسم دوران آغازین کودکی: ۱،۳ تا ۲،۲ در هر ۱۰۰۰ نفر

سندرم اسپرگر: ۱ تا ۳ در هر ۱۰۰۰ نفر

دیگر اختلال‌های عمیق مرتبط با رشد سیستم اعصاب: ۳،۳ در هر ۱۰۰۰ نفر

بهرغم پژوهش‌های گسترده تا کنون مدل‌های توضیحی همه‌جانبه‌ای شکل نگرفته است تا به طور کامل و قطعی دلایل بروز اختلالات اوتیسم را اثبات کند. همانند تنوع عامل‌های موثر در به وجود آمدن این اختلال، روش‌های درمانی و تربیتی در مورد افراد مختلف گوناگون هستند.

در همین زمینه:

« هشدار نسبت به گسترش نگران‌کننده اوتیسم در ایران

یکی از مسئولان سازمان بهزیستی کشور نسبت به گسترش نگران‌کننده‌ی اوتیسم در ایران هشدار داده است. تشخیص دیر هنگام و ناآگاهی خانواده‌ها کار